

MORALTEORIER

Etik är ett ämne som behandlar moralfrågor, dvs. frågor om vad som är det goda handlandet och frågor om vilka normer vi bör ha. När vi tar ställning i värdefrågor har vi oftast argument för vår uppfattning. Dessa argument kan se ut på olika sätt. Om man förenklar skilda sätt att argumentera på, så går det att göra följande indelning.

1. Konsekvensetiker kallas de som...

- anser att handlingar uteslutande skall värderas efter hur goda eller åtråvärda deras konsekvenser är
- anser att det inte spelar någon roll vilka överväganden som ligger bakom handlingen, handlingen blir inte värdefullare eller värdelösare beroende på detta
- kopplar sina moraliska ståndpunkter till vad som är *gott i sig*, t.ex. lycka (konsekvensen av en god handling är att den leder till något som är gott i sig)

Konsekvensetikerna kan indelas i...

- de som anser att det är de enskilda handlingarna som skall bedömas var för sig efter sina konsekvenser ("handlingsetiker", t.ex. Bentham)
- de som anser att det finns generella handlingsregler som de enskilda handlingarna är uttryck för ("regeletiker", t.ex. J.S. Mill)

2. Pliktetiker kallas de som...

- hävdar att handlingar inte bara skall värderas efter konsekvenserna utan att även de överväganden som föregår handlingen har betydelse

Pliktetikerna kan i sin tur indelas i...

- de som menar att plikterna kan anges med allmänna regler (t.ex. Kant)
- de som menar att plikten visar sig i den enskilda handlingssituationen (t.ex. Adam Smith)

Sammanfattning

Som sammanfattning skall vi försöka föra in alla tänkbara argument för moraliska ställningstaganden i en figur. Du kan pröva med att (själv eller i grupp tillsammans med andra) markera den position där du befinner dig i en viss moralfråga.

T.ex. Är det rätt att göra abort? Skall vissa brott bestraffas hårdare än andra? Hur mycket bidrag per år skall vi ge till behövande länder?

I figuren nedan kan du se fyra extrempositioner.

Extrem handlingsetik: handlingen skall uteslutande värderas utifrån konsekvenserna i det enskilda fallet (t.ex. lust/olust hos de inblandade)

Extrem pliktetik: handlingen skall uteslutande värderas utifrån konsekvenserna av att hålla/bryta en god regel (Kants kategoriska imperativ: "handla så att ditt handlande kan upphöjas till allmän lag")

Extrem konsekvensetik: handlingen skall uteslutande värderas utifrån hur goda dess konsekvenser är i allmänhet ("ändamålet helgar medlen")

Extrem avsiktsetik: handlingen skall uteslutande värderas utifrån avsikten hos den handlande (t.ex. skillnaden mellan mord och dråp)

